

KÖRFEZ ÜLKELERİNİN KORONAVİRÜS İLE MÜCADELESİ

“

Vakaların görülmeye başlandığı ilk günlerde Suudi Arabistan, BAE ve Katar, çeşitli ulaşım kısıtlama tedbirlerini alarak ülkeleri içerisine yurt dışından gelebilecek olası yeni vakaları engellemeye çalışmanın yanı sıra ülkeleri içerisinde de koronavirüse karşı önlemlerini artırmaya başlamışlardır.

”

Gökhan Ereli

Araştırma Asistanı, ORSAM

Nurbanu Akcan

Araştırma Asistanı, ORSAM

Mart ayının ikinci haftasında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel salgın ilan edilen koronavirüs (Kovid-19) tüm Ortadoğu’da olduğu gibi Körfez ülkelerini de etkisi altına almış durumdadır. İlk kez Aralık 2019 tarihinde, Çin’in Hubei eyaletine bağlı Vuhan kentinde ortaya çıkan koronavirüse karşı Körfez ülkeleri, 2020 yılının Ocak ayından itibaren

çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Diğer taraftan alınan önlemler, Nisan ayının ortaları itibarıyla Suudi Arabistan’da 5.800; Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)’de 5.300, Katar’da 3.700, Bahreyn’de 1.600, Kuveyt’te 1.400 ve Umman’da ise 900’ün üzerinde vakanın görülmesine engel olamamıştır. Koronavirüs vakalarının günden güne artması söz konusu ülkeleri daha yoğun önlem almaya itmiş; alınan

NTINE

QUARANTINE

JARANTINE

QUARANTINE

Q

NE

QUARANTINE

QUARANTI

bu önlemler, sosyo-ekonomik açıdan birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Körfez ülkeleri, sınırlarının kapatılması neticesinde birbirileri ile sosyal ilişkilerini minimuma indirirken, Çin ile ticari ilişkilerini de benzer şekilde sınırlandırmışlardır.

“

Körfez'in diğer yakası İran ile uçuşların durdurulması ve İran'daki Körfez vatandaşlarının kendi ülkelerine getirilmesi süreçleri birbirini takip etmiştir.

”

Tamamında koronavirüs vakaları görülen Körfez ülkelerinin koronavirüse karşı mücadelelerini iki grup şeklinde incelemek mümkündür. İlk grupta siyasi olarak

daha fazla görünür olan ve ülke içi mobilitelerinin daha yoğun olması nedeni ile Suudi Arabistan, BAE ve Katar yer alırken, ikinci grupta siyasi olarak daha az görünür olan ve ülke içi mobilitelerinin görece daha az seviyelerde olduğu Kuveyt, Umman ve Bahreyn yer alacaktır.

Suudi Arabistan, BAE, Katar

Körfez ülkeleri, koronavirüsün öncelikle kendi sınırları içerisinde görülmesini engellemek amacı ile birtakım önlemler almış olsalar da bu ülkelerde pozitif vakaların tespit edilmeye başlanmasının akabinde, salgının ülke içerisinde yayılımını engellemek için benzer stratejiler izlemeye devam etmişlerdir. İlk etapta koronavirüsün merkezi olan Çin'in Vuhan kenti ve çevre vilayetlere karşılıklı olarak uçuş seferleri durdurulmuştur.

Daha sonra, Körfez'in diğer yakası İran ile uçuşların durdurulması ve İran'daki Körfez vatandaşlarının kendi ülkelerine getirilmesi süreçleri birbirini takip etmiştir. Çin hamlesinden sonra İran hamlesinin gelmesi, İran'ın diğer bütün Körfez ülkelerinden önce koronavirüs vakalarının tespit edildiği ve neredeyse küresel olarak en fazla vakanın görüldüğü ilk 5 ülke (ABD, İtalya, İspanya, Çin, İran) içerisinde olması sebebiyledir. İlk etapta yurt dışından Körfez'e olan hareketliliği engellemek amacı ile alınan bu önlemler, vaka sayılarını sınırlı sayıda tutmanın önemli bir bölümünü teşkil etmiştir.

Vakaların görülmeye başlandığı ilk günlerde Suudi Arabistan, BAE ve Katar, çeşitli ulaşım kısıtlama tedbirlerini alarak ülkeleri içerisinde yurt dışından gelebilecek olası yeni vakaları engellemeye çalışmanın yanı sıra ülkeleri içerisinde de ko-

QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE QUARANTINE

ronavirüse karşı önlemlerini arttırmaya başlamışlardır. Ulaşım kısıtlamalarının hemen ardından, camilerde ve benzeri ibadethanelerde toplu şekilde ibadet edilmesi geçici bir süre için durdurulmuştur. Suudi Arabistan; Cidde ve Katif gibi bölgeleri tamamen karantina altına alırken, Mekke'de bulunan Haremî Şerif ve Medine'de bulunan Mescid-i Nebevi'de ibadet edilmesine ilişkin yasak getirmiştir. Ayrıca ülkede eğitime ara verilmiş ve ticari taşıtlar haricinde ülkenin kara sınırları kapatılmıştır. Koronavirüs sebebi ile ülkede yoğun önlemler alınması neticesinde ise Suudi Arabistan'ın kraliyet ailesi içerisinde yapılan tutuklamalar ve petrol fiyatlarının düşmesi sonucu azalan petrol piyasası hakimiyeti ile ilgi gündemler de ikincil plana atılmıştır.

Birleşik Arap Emirlikleri de Suudi Arabistan gibi koronavirüs ile mücadele kapsamında sıkı tedbirler alınmıştır. Uçak seferlerin durdurulan ve eğitime ara veren BAE, trafik ve toplumsal mobilizasyonun engellenmesi adına belirli saatleri kapsamak koşulu ile sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Önlemler kap-

samında toplu taşıma da yasaklanmıştır. Önlemlerin yanında vakaların tespitini kolaylaştırmak adına hamleler yapan BAE tarafından araç ile birlikte Covid-19 testi geliştirilerek kısa sürede test yapılmasına imkân tanıyan bir sistem ortaya koyulmuştur. Sistemi ilk deneyenlerden bir tanesi de Abu Dabi Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid olmuştur. Velihaht Prens'in koronavirüs testi yaptırmasının, daha önceden kendisi hakkında ortaya atılan koronavirüs nedeni ile enfekte olduğu iddialarına ilişkin bir cevap niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

Körfez'de ablukanın olumsuz etkilerini bertaraf etmekte başarılı olan Katar ise koronavirüs ile mücadelesinde mevcut duruma yönelik olarak Körfez ülkeleri ile benzer politikalar izlemektedir. Ülkedeki vaka sayısının artış göstermesi ile birlikte teyakkuz haline geçen Katar yetkilileri, bütün vatandaşların ve yabancı işçilerin koronavirüse karşı korunacağını altını çizmişlerdir. Hali hazırda neredeyse 3 yıllık ambargo süreci sırasında vatandaşlar ve ülkedeki yabancılar arasında ülkeye duyulan

saygının artmasının getirdiği dayanışma ortamı da koronavirüs ile mücadelede Katarlı yetkililerin güvendiği bir dayanak olmaktadır.

Kuveyt, Umman, Bahreyn

Nüfus anlamında Suudi Arabistan, BAE ve Katar'dan farklılaşan Kuveyt, Umman ve Bahreyn'in koronavirüs ile mücadelesi nispeten daha kolay bir şekilde yürümetedir. Bahsi geçen üç ülke arasından Bahreyn'de, İran ile yolcu hareketliliğinin yüksek olması nedeni ile artan oranda vakalara tanık olunmuştur.

Kuveyt ve Umman'da ise birtakım tedbirlerin ivedi bir şekilde hayata geçirilmesi ile koronavirüs vaka sayılarının kontrol altına alınmaya başlandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu tedbirleri ise ülkelerin mali durumlarının koronavirüs ile mücadeleye yeterli pay ayırmaya müsait olması, görece nüfuslarının 4 milyon dolaylarında olması hasebiyle sosyal hareketliliğin az olması, turizmin diğer Körfez ülkelerine görece daha düşük seviyelerde olması ve yüksek kalitede hastane standartlarına sahip olunması olarak sıralanabilir. Vakaların düşük sayıda görüldüğü ve alınan önlemlerin etkisini gösterdiği üç ülke de diğer Körfez ülkeleri ile koronavirüs ile mücadele konusunda işbirliği yapmaktadır ve ülkelerin bu konudaki gelecekteki işbirliğine hazır oldukları anlaşılmaktadır.

Salgının Ekonomik Sonuçları

Koronavirüs salgınının küresel ekonomiyi olumsuz yönde etkile-

mesi, doğal olarak bu sisteme entegre olmuş Körfez ülkelerinde de benzer etkilerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu çerçevede ithalat ve ihracatta, dünyadaki tüm ülkelerin ilişki düzeylerini asgari seviyeye indirmeleri neticesinde düşüş yaşanmıştır. Benzer şekilde, alınan tedbirler neticesinde turizm ve hizmet sektörü gelirlerinin de ciddi oranda düşmesi bu ülkeler için ekonomik problemlerin büyümesine neden olmaktadır. Dolayısıyla bütçe dengesi daha çok yukarıda bahsi geçen sektörlerle bağımlı ülkelerin 2020 yılı için tahmin edilen cari açık rakamlarının artacağı tahmin edilebilecektir. Ekonomik açıdan zor duruma düşen bu ülkeler, salgın ile mücadele kapsamında fon ayırmıştır. Ayrılan fon miktarları; BAE'de 70 milyar dolar, Suudi Arabistan'da 32 milyar dolar, Katar'da 25 milyar dolar, Bahreyn'de 11 milyar dolar, Kuveyt'te ise 5 milyar dolar seviyelerindedir. Rakamlara bakıldığında hiç şüphesiz ki, hali hazırda düşen petrol fiyatlarının zorlayacağı Körfez ekonomileri, koronavirüs sebebiyle daha da zorlanacaktır.

Yaşanan gelişmeler, şüphesiz en büyük etkiyi havayolları üzerinde göstermiştir. Bu çerçevede, pek çok Körfez menşeli havayolu şirketi destinasyonlarını azaltmak durumunda kalmıştır. Ülkelerin vatandaşlarına mecbur kalmadıkça seyahat etmemeleri konusunda ısrarcı olması, hastalık kapma endişesi, iş hayatına ilişkin aksama gibi hususlar neticesinde havayolu şirketlerinin yolcu sayılarında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Körfez menşeli havayolu şirketleri yaşanan süreçte öncelikle vatandaşlar tarafından kendi ülkelerine dönmek amacı ile tercih edilmiştir. Dolayısıyla pek çok havayolu şirketinin mevcut uçuşlarında koltuk sayısı yüzde 50 veya altında seyretmektedir. Şirket gelirlerinde meydana gelen düşüş ile birlikte 200 Filipinli personelinin görevine son vermek zorunda kalan Katar Havayolları (Qatar Airways) gerektiğinde devletten mali destek alabileceğini ifade etmiştir. Dubai menşeli Emirates Havayolları şirketi ise, personellerini ücretsiz izne çıkarırken, Abu Dabi menşeli Etihad da benzer sorunlar ile karşı karşıya kalmıştır. Böylelikle, uğradıkları zarara dikkate

alındığında, söz konusu havayolları için bu süreci atlattık kolay olmayacaktır.

“

Ülkeler ekonomiye, sağlığa ve sosyal hayata ilişkin birtakım tedbirler alarak salgının etkilerini azaltmaya ve mevcut vaka sayılarını stabil tutmaya çalışmaktadırlar.

”

Sonuç olarak, koronavirüs salgını, her Körfez ekonomisi için aynı oranda olmasa da hepsi için olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Ülkeler ekonomiye, sağlığa ve sosyal hayata ilişkin birtakım tedbirler alarak salgının etkilerini azaltmaya ve mevcut vaka sayılarını stabil tutmaya çalışmaktadırlar. Ancak vaka sayılarındaki artış ile birlikte kısıtlamaların çoğalması ve alınan tedbirler neticesinde küresel ve bölgesel boyutta yaşanan ekonomik durgunluk devam ettikçe Körfez açısından olumsuz ekonomik senaryoların çeşitlenebileceği bir döneme girilebilecektir. ■